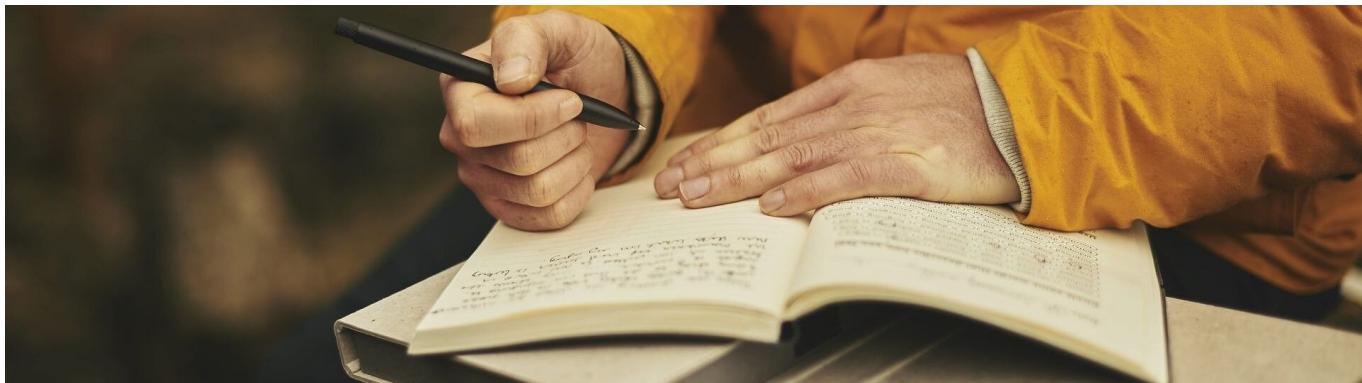

Powieść produkcyjna

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Schemat](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: Tadeusz Konwicki, *Przy budowie*, Kraków 1950, s. 43–45.
- Źródło: Jan Wilczek, *Nr 16 produkuje*, Warszawa 1951, s. 198–199.
- Źródło: Jerzy Bralczyk, *Język polityki i polityka językowa. Socjolingwistyka. Polityka językowa*, Katowice 1977, s. 94.
- Źródło: W. Tomasik, *Produkcyjna powieść*, [w:] *Słownik literatury polskiej XX wieku*, red. J. Sławiński, Wrocław 1992, s. 857.
- Źródło: R. Grzybowski, *Polityczne priorytety i elementy codzienności socjalistycznej szkoły. Wybór studiów poświęconych dziedzictwu edukacyjnego PRL-u*, Toruń 2013, s. 74–75.

Powieść produkcyjna

Źródło: Pixabay, domena publiczna.

Jakim wpływom i naciskom podlegała polska literatura powojenna? W jaki sposób została wykorzystana dla celów propagandowych? Jak kształtowała postawy społeczne i światopogląd jednostki?

W latach 1949–1956 polska oświata znalazła się pod wpływem stalinowskiego modelu wychowania totalitarnego. Naciskom podlegała cała kultura. Literatura i sztuka miały za zadanie spełniać postulaty realizmu socjalistycznego. Znalazło to swój wyraz w nowym gatunku powieści – powieści pracy. Schematyczne, propagandowe obrazy zaangażowania klasy pracującej w budowę socjalizmu nazywano „produkcyjniakami”.

Twoje cele

- Poznasz historię polskiej powieści produkcyjnej.
- Określisz kontekst historyczny powstania powieści produkcyjnej.
- Scharakteryzujesz tematykę i bohaterów powieści produkcyjnej.
- Przeanalizujesz funkcje powieści produkcyjnych.
- Zastanowisz się nad wartością literatury realizującej cele ideologiczne.

Polityczna codzienność

Po wyborach w styczniu 1947 r. kierownictwo Polskiej Partii Robotniczej postanowiło przejść do ofensywy w dziedzinie oświaty, aby przejąć nad nią pełną kontrolę.

((R. Grzybowski

Polityczne priorytety i elementy codzienności socjalistycznej szkoły. Wybór studiów poświęconych dziedzictwu edukacyjnego PRL-u

Mechanizm zawłaszczania szkoły stał się ważnym narzędziem sprawowania władzy przez wszystkie systemy **totalitarne**, jakie w XX wieku powstały w Europie. Tak stało się również w Polsce po zakończeniu II wojny światowej.

Odzwierciedleniem zamierzeń PPR wobec szkoły i wychowania była prowadzona przez nią polityka oświatowa. Wyrastała ona z założeń państwa totalitarnego, w sferze społecznej dążącego do opanowania świadomości jednostkowej i społecznej, m.in. drogą niszczenia zarówno tradycji, jak i zastanych struktur społecznych, ingerującego m.in. w wiedzę i poglądy członków społeczeństwa, **indoktrynującego** obywateli już w okresie szkolnym poprzez manipulację treściami kształcenia i tendencyjnie interpretowanymi prawami i prawidłowościami rządzącymi światem przyrody oraz życiem społecznym. [...]

Stalinowski model wychowania totalitarnego był realizowany w polskiej szkole w latach 1949–1956. Zakładał on wychowanie w duchu moralności **socjalistycznej**, praca dydaktyczna i wychowawcza była podporządkowana **propagandzie** politycznej.

Źródło: R. Grzybowski, *Polityczne priorytety i elementy codzienności socjalistycznej szkoły. Wybór studiów poświęconych dziedzictwu edukacyjnego PRL-u*, Toruń 2013, s. 74–75.

Czym jest produkcyjniak?

Powieść produkcyjna, czyli „produkcyjniak” to gatunek powieści (zwany także powieściami pracy), który przede wszystkim realizował założenia realizmu socjalistycznego. Utwory te pisane były w powojennej Polsce od roku 1949 do 1956 roku.

Główne tematy produkcyjniaków to:

- schematyczna opowieść o walce o wykonanie planu,
- odbudowa kraju,
- ideologiczne dojrzewianie robotników i chłopów.

Celem natomiast było:

- propagowanie idei socjalistycznych,
- umacnianie pozycji władzy,
- piętnowanie niesubordynacji,
- pokazanie walki proletariatu z wrogiem zewnętrznym,
- edukowanie czytelników,
- mobilizowanie do walki o świetlaną przyszłość, którą gwarantuje tylko zwycięstwo socjalizmu.

W. Tomasik

Produkcyjna powieść

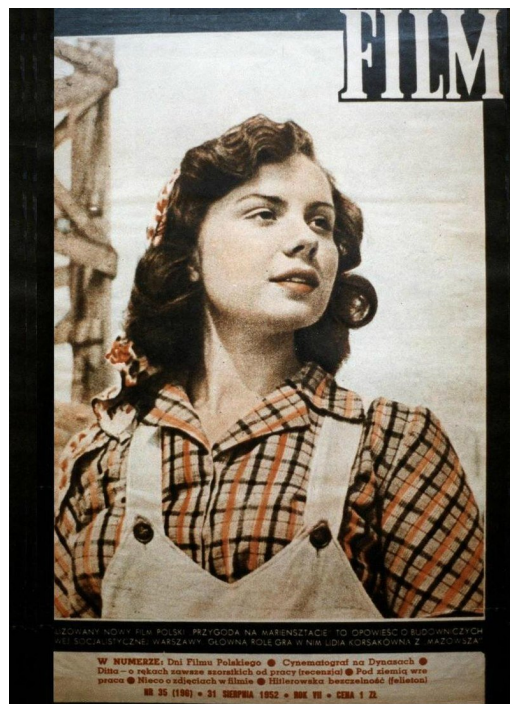
Poetyka polskiej powieści produkcyjnej ukształtowana została w dużej mierze na podstawie doświadczeń radzieckich. Praktyka literacka wyrosła z programu realizmu socjalistycznego w ZSRR dostarczała polskim pisarzom gotowych wzorów w zakresie doboru tematyki, ukształtowań kompozycyjnych i językowych. [...]

Zasadnicze składniki poetyki gatunku określone zostały jako: tematyka współczesna, związana głównie z pracą w przemyśle i budownictwie, typowość konfliktów i postaci, obecność bohatera-robotnika ilustrującego nowy stosunek do pracy, optymistyczna wymowa utworu. Wszystkie te elementy służyć miały realizacji podstawowej funkcji powieści produkcyjnej, to jest funkcji wychowawczej.

Źródło: W. Tomasik, *Produkcyjna powieść*, [w:] *Słownik literatury polskiej XX wieku*, red. J. Sławiński, Wrocław 1992, s. 857.

Pierwowzorami dla polskich powieści tego typu były „produkcyjniaki” pochodzące ze Związku Sowieckiego. Pierwszym takim tekstem była powieść *Cement* Fiodora Gładkowa z 1925 roku.

Produkcyjniak to charakterystyczny dla socrealizmu utwór literacki, teatralny, filmowy lub muzyczny, dzieło malarskie czy rzeźba, dotyczące szeroko rozumianej tematyki produkcyjnej. Program ten upowszechniano podczas zjazdu literatów w Szczecinie w 1949 roku. Pierwsze polskie powieści produkcyjne powstały już w latach 1949-1950, a wśród nich: *Numer 16 produkuje* Jana Wilczka, która opowiada o odbudowie fabryki cukierków, czy *Plewa* Bogdana Hamery (1950) traktująca o perypetiach majstra w zakładzie metalurgicznym. Powieści produkcyjne tworzyli także literaci, którzy poza debiutem czy krótkim epizodem pisarskim w realiach socrealizmu tworzyli później także i inne gatunki literackie. Można wśród nich wymienić np. Tadeusza Konwickiego i jego powieść *Przy budowie* (1950) czy Kazimierza Brandysa i powieść *Obywatele* (1954).

Lidia Korsakówna w scenie z filmu produkcyjniaka *Przygoda na Mariensztacie*.

Źródło: domena publiczna.

Powieści te szybko zostały uznane za przełomowe dla polskiej literatury, a ówczesna, podporządkowana władzy krytyka nie szczędziła im pochwał i nagród, choć z dzisiejszego punktu widzenia teksty te nie posiadały wielkiej wartości artystycznej. Zbigniew Jarosiński pisał o nich, że „narracyjnie były one nieporadne, rozwlekłe, naiwne w swoich [fabułach](#)”.

Powieść podporządkowana propagandzie

Aleja Róż w Nowej Hucie w Krakowie. Powstanie tej dzielnicy było decyzją polityczną. Miała ona reprezentować założenia socjalizmu.

Źródło: domena publiczna.

Powieść produkcyjna była skonwencjonalizowana, co oznacza, że nie dopuszczano zbyt dużych odstępstw od wzorca. Wszystko musiało być schematyczne: fabuła, charakterystyka postaci, poruszane problemy. Ponadto charakteryzowała się natrętną dydaktyką i była silnie związana z socjalistyczną propagandą.

((Tadeusz Konwicki

Przy budowie

Kitowicz otarł pot z czoła i zwrócił się do zebranych:

– No, kto chce zabrać głos?

Milczenie.

– To co, podpiszecie, panowie, umowy o współzawodnictwo pracy?

Wśród zebranych cichutko. Pilnie patrzą w sufit.

– No, śmiało, panowie, ktoś ma może jakieś wątpliwości? – zachęcał Kitowicz.

Głos zabrał Kacperek.

– Jo som zadowolony – rozpoczął jaskając się. – Ubraniem dostał, owszem pikne, robota dobro, owszem, robota niezło. Ubraniem dostał, owszem ubranie pikno owszem – widać było, że Kacperek zbił się z pantaląku. Zaczęto śmiać się głośno, już nie kryjąc się.

Paweł widział, że zebranie skończyć się może niefortunnie. Wyszedł na środek. Kitowicz z ulgą schował się za piecyk.

– Towarzysze, pośmiać się zawsze warto, tylko nie czymś kosztem.

Po zebraniu sobie pożartujemy i pośmiejemy się. Teraz chciałbym uzupełnić to, co mówił towarzysz referent o Modernizacji Pracy. Kraj nasz jest zniszczony i zacofany pod względem gospodarczym, za mało mamy fabryk, okrętów, sklepów, ubrania. Musimy to wszystko nadrobić. Jesteśmy teraz gospodarzami w swoim kraju. Na kierowniczych stanowiskach są ludzie pracy, bardzo często robotnicy. Państwo ludowe dba o robotnika. Przed wojną robotnicy budowlani robili tylko w sezonie. Teraz, żeby ludzie nie tracili zarobku w zimie, roboty prowadzi się i podczas mrozów. W żadnym

kraju kapitalistycznym tego nie ma. Z tej roboty zimowej podwójna korzyść: robotnicy zarabiają i jednocześnie idzie naprzód odbudowa, podnosi się dobrobyt ludzi pracy. Większość robotników w całym kraju stanęła do wyścigu pracy. Wyścig pracy wyrabia w robotniku samodzielność, skłania go do myślenia, do wynalazczości, robi z niego świadomego, ambitnego współtwórcę Polski Ludowej. Wyścig ten wydobywa najwartościowszych ludzi, którzy potem zajmują kierownicze stanowiska w kraju. A budujecie tutaj przecież dla siebie. Ta kolej będzie wam służyć. Po niej pociągi będą wozić wasze dzieci do szkół, po niej pójdą wagony z materiałem do fabryk, które wy wybudujecie i w których wy staniecie przy maszynie.

Zrobiło się tak cicho, że słysząc było cykanie w rurze piecyka.

– Czy ktoś z was, towarzysze, brał już udział w wyścigu pracy? – spytał naraz Paweł.

– Ja, ja – odezwało się dwóch ludzi.

– No i jak wyszliście na akordowej robocie? – spytał Paweł zarośniętego, olbrzymiego mężczyznę.

– Ee, inżynier opowiadał, opowiadał, a w końcu pokręcił z normami i słabo wyszło.

– To nie wiecie, gdzie się udać? Trzeba się zwrócić do partii czy do Rady Zakładowej. Tam wyjaśnią, stukną kogo trzeba i robotnik swoje otrzyma. Tak samo i tu. Możecie się do mnie zawsze zwrócić. Siedzę tam w tym baraku kierownictwa. A wy, towarzyszu? – Paweł zwrócił się do krępego, ryżego chłopaka.

– Ja, towarzyszu – zaśmiał się chłopak – byłem nawet za przodownika. Na pierwszego maja z czerwoną wstęgą obok inżyniera szedłem. Trzy tysiące premii dali.

– No widzicie, towarzysze – zaśmiał się Paweł. – Macie wśród siebie nawet przodowników. Porozmawiajcie z nimi. Pomyślcie, bo to ważna decyzja, nie można z tego żartów robić, i jutro, kto będzie się uważał za godnego takiej szlachetnej walki, niech podpisze umowy, które wam zostawimy. Teraz już nie będziemy wam przeszkadzać, robota czeka. To do jutra, towarzysze, cześć!

– Cześć! – jak jeden człowiek krzyknęła załoga drugiego obiektu.
Sytuacja zelżała. Ludzie ze śmiechem i gwarem cisnęli się do drzwi.

Źródło: Tadeusz Konwicki, *Przy budowie*, Kraków 1950, s. 43–45.

Słownik

indoktrynacja

(z łac. *doctrina* – nauka) świadomy i systematyczny proces, którego celem jest wpojenie człowiekowi określonych przekonań, zwłaszcza religijnych, politycznych lub społecznych, wykorzystujący propagandę stosowaną przez środki masowego przekazu oraz system oświaty

propaganda

(z łac. *propagare* – rozszerzać, krzewić) celowe działanie mające na celu kształtowanie za pomocą różnych środków poglądów na określony temat; propaganda polityczna posługuje się metodami perswazji i manipulacji, oddziaływania emocjonalno-intelektualnego

socjalizm

(z łac. *socialis* – społeczny) ruch społeczny i ideologia polityczna powstałe XIX w., negujące system kapitalistyczny jako wyzyskujący robotników i ludzi biednych oraz tworzący nierówności społeczne; przedstawiciele socjalizmu dążą do ładu społecznego, który ma się opierać na zasadach wspólnoty, równości i racjonalnego zarządzania gospodarką

totalitaryzm

(z łac. *totus* – całkowity) system polityczny oparty na nieograniczonych rządach jednej partii, która kontroluje wszystkie dziedziny życia obywateli danego państwa, podbudowany określoną ideologią; za reżim totalitarny uznaje się rządy faszystów we Włoszech, nazistów w III Rzeszy i komunistów w Związku Sowieckim; jest ostateczną formą autorytaryzmu

Schemat

Polecenie 1

Zapoznaj się ze schematem i odpowiedz na pytanie, w jakim celu pisarze tworzyli powieści produkcyjne.

Polecenie 2

Czy można ocenić wartość artystyczną powieści produkcyjnych z punktu widzenia naszych czasów? Sformułuj tezę i zgromadź argumenty.

Sprawdź się

Pokaż ćwiczenia:

((Jan Wilczek

Nr 16 produkuje

Patrzyli nań z wyczekiwaniem w oczach i jakby pod nakazem tych spojrzeń zwrócił się do nich pełną twarzą, wyprostował się.

– Chcę wam przy okazji powiedzieć, że mam nadzieję w najbliższych dniach podpisać z radzieckim przedsiębiorstwem „Osobtorg” umowę na przerób kilkunastu ton ziarna kakaowego. W ten sposób uruchomimy jeszcze i ten oddział – wskazał spojrzeniem budynek centralny – i pójdzie w świat nasza czekolada.

– Brawo! – żywo zareagował Karczmarek.

– A dziś w rannej poczcie znalazłem list z ministerstwa, które zatwierdziło nazwę dla naszej fabryki! – Spojrzał w górę na dach cukierkowni. – Zabierzemy się już jutro do wycinania liter, zmontujemy tam szyld. Fabryka będzie się nazywała SŁOWIANKA!

I wtedy dłonie ludzi skoczyły same, zaczęły bić mocno, głośno; do okłasków dołączył się i tępy pogłos fabrycznych murów i brzmiało to teraz tak, jakby ich było więcej, znacznie więcej niż dwudziestu...

Na tym zakończył się „wiec”. Oficjalny nastrój pękł. Rubaszenie rozweselony Karczmarek objął Stanisławskiego po koleżeńsku mocno wpół i sprowadził go z rampy, grupa ludzi otoczyła ich:

– „Słowianka”?... bardzo ładnie... czekolada?... panie dyrektorze, kiedy ziarno?... nie pchaj się, pieronie!... czekolada – o rany! – no, majster, nowa robota... zjemy z przyjemnością ta panje „Słowianka”!

Kaczmarek, ogromny i uśmiechnięty, podniósł palec do góry trochę gestem księdza katechety.

– Nie macie pojęcia, jakżeście mnie tą nazwą ucieszyli! Bo zawsze mówię: przechodzimy dwie rewolucje, nie tylko socjalną ale i dziejową. Socjalizm i powrót nad Odrę, obalenie kapitalizmu i zwrot na zachód. Ot co...

Ale jego słowa zalewał gwar: Andrus Ładomski wystawił głowę z ciżby najbliższych stojących.

– Ja, panie dyrektorze, proszę o zmianę zajęcia. Chciałbym przy produkcji...

Gruchnął śmiech.

– Zje całą czekoladę! Zatkąłoby cię, chłopcze!

– Jesteśmy tu awangardą... Kiedy zaczynamy?...

Słowiańszczyzny!... No to łatwe nie jest... Zniszczenie duże...

– Panie dyrektorze, panie dyrektorze – zapiszczała podskakując Kazia – a będziemy robić czekoladki? Takie jak Wedla?

– Maszyny są, ale pasów trzeba... Tydzień?... Ludzi będzie więcej... Motory? – dobre... Zgłaszają się – Niemcy. – A niech ich cholera! Ty, ale dostali, co... Mają być wysiedleni! Pewnie! – Zbrojeniowe fabryki – fu! – do luftu! – Jesas na, już som fertig! Za Oświęcim, Warszawę – psiakrew jeszcze za mało! Towarzyszu! Za kark ich i za Odrę! Tak jak oni naszych z Poznańskiego! Słusznie! Sprawiedliwie!

– Nie! – to Siekierski nagle odezwał się tak sugestywnym tonem, że zwróciły się ku niemu twarze. – Nie będziemy z nimi postępowali tak, jak oni z nami.

Jego słowa zgasiły na chwilę przybierający na sile i temperaturze rozgwar, ale choć głosy umilkły, twarze nie złagodniały.

Urbanowicz pobladły, z błyskiem w oczach, otworzył już usta, ale Kaczmarek przyszedł Siekierskiemu w sukurs:

–Tak jest – powiedział głębokim, zrównoważonym basem –nie będziemy się mścić ani nie będziemy ich napadać. Nie jesteśmy tacy jak... oni. Nie umiemy. A poza tym to nie jest odwet – to jest wykonanie wyroku, który ferowała historia...

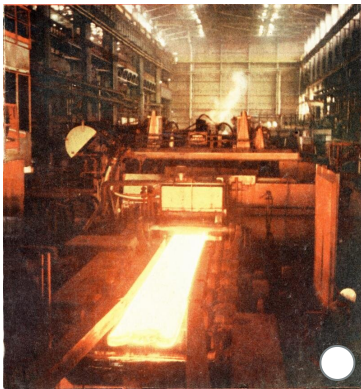
Stanisławski zamyślony popatrzył w górę na budowę, gdzie właśnie mignął murarz. – Tak jest. Tu już na zemstę nie ma miejsca.

Źródło: Jan Wilczek, *Nr 16 produkuje*, Warszawa 1951, s. 198–199.

Ćwiczenie 1

Która ilustracja przedstawia miejsce akcji powieści produkcyjnej?

Ćwiczenie 2

Spośród poniższych wybierz cechy powieści produkcyjnej.

- ☐ Niejednoznaczna wymowa powieści.
- ☐ Przedstawienie przemiany bohatera.
- ☐ Stała obecność wątku romansowego.
- ☐ Bohater przynależy do konkretnej grupy społecznej.
- ☐ Faworyzowanie klasy robotniczej.
- ☐ Prosty, potoczny język.
- ☐ Propagowanie ideologii socjalistycznej.
- ☐ Interpretacja należy do czytelnika.

Ćwiczenie 3

Połącz w pary elementy, jakie pojawiają się w powieści produkcyjnej, z funkcjami, jakie pełnią.

miejsce akcji

podkreślenie kultu pracy

przemiana bohatera

waga pracy zespołowej

jednowątkowość

jednoznaczna wymowa dzieła

język

łatwość odbioru

Ćwiczenie 4

Oceń prawdziwość zdań. Wskaż Prawda, jeśli zdanie jest prawdziwe, lub Fałsz – jeśli jest fałszywe.

	Prawda	Fałsz
Koniec polskiej powieści produkcyjnej nastąpił wraz z Odwilżą.	☐	☐
Powieść produkcyjna krytykowała mechanizmy socrealizmu.	☐	☐
Zakończenie w produkcyjniaku mogło być niejednoznaczne.	☐	☐
Bohaterowie produkcyjniaka działali jak zbiorowość.	☐	☐
Główny bohater mógł być inteligentem, o ile był też wyznawcą idei socjalizmu.	☐	☐
Polskie powieści produkcyjne powstawały już w XIX wieku.	☐	☐

Ćwiczenie 5

Na podstawie zacytowanego fragmentu powieści produkcyjnej opisz zastosowany w niej język i wymień jego funkcje.

Ćwiczenie 6

Podaj (w punktach) przykład konstrukcji fabuły powieści produkcyjnej.

Na podstawie poniższego tekstu i własnych przemyśleń wyjaśnij, dlaczego powieści produkcyjne były konstruowane schematycznie.

((W. Tomasik

Produkcyjna powieść

Poetyka polskiej powieści produkcyjnej ukształtowana została w dużej mierze na podstawie doświadczeń radzieckich. Praktyka literacka wyrosła z programu realizmu socjalistycznego w ZSRR dostarczała polskim pisarzom gotowych wzorów w zakresie doboru tematyki, ukształtowań kompozycyjnych i językowych. [...]

Zasadnicze składniki poetyki gatunku określone zostały jako: tematyka współczesna, związana głównie z pracą w przemyśle i budownictwie, typowość konfliktów i postaci, obecność bohatera-robotnika ilustrującego nowy stosunek do pracy, optymistyczna wymowa utworu. Wszystkie te elementy służyć miały realizacji podstawowej funkcji powieści produkcyjnej, to jest funkcji wychowawczej.

Źródło: W. Tomasik, *Produkcyjna powieść*, [w:] *Słownik literatury polskiej XX wieku*, red. J. Sławiński, Wrocław 1992, s. 857.

Wykorzystując zdobyte informacje, napisz krótki (do 100 słów) fragment powieści produkcyjnej.

Dla nauczyciela

Autor: Anna Grabarczyk

Przedmiot: Język polski

Temat: Powieść produkcyjna

Grupa docelowa:

Szkoła ponadpodstawowa, liceum ogólnokształcące, technikum, zakres podstawowy

Podstawa programowa:

Zakres podstawowy

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Czytanie utworów literackich. Uczeń:

1) rozumie podstawy periodyzacji literatury, sytuuje utwory literackie w poszczególnych okresach: starożytność, średniowiecze, renesans, barok, oświecenie, romantyzm, pozytywizm, Młoda Polska, dwudziestolecie międzywojenne, literatura wojny i okupacji, literatura lat 1945–1989 krajowa i emigracyjna, literatura po 1989 r.;

2) rozpoznaje konwencje literackie i określa ich cechy w utworach (fantastyczną, symboliczną, mimetyczną, realistyczną, naturalistyczną, groteskową);

4) rozpoznaje w tekście literackim środki wyrazu artystycznego poznane w szkole podstawowej oraz środki znaczeniowe: oksymoron, peryfrazę, eufonię, hiperbolę; leksykalne, w tym frazeologizmy; składniowe: antytezę, paralelizm, wyliczenie, epiforę, elipsę; wersyfikacyjne, w tym przerzutnię; określa ich funkcje;

9) rozpoznaje tematykę i problematykę poznanych tekstów oraz jej związek z programami epoki literackiej, zjawiskami społecznymi, historycznymi, egzystencjalnymi i estetycznymi; poddaje ją refleksji;

10) rozpoznaje w utworze sposoby kreowania: świata przedstawionego (fabuły, bohaterów, akcji, wątków, motywów), narracji, sytuacji lirycznej; interpretuje je i wartościuje;

III. Tworzenie wypowiedzi.

1. Elementy retoryki. Uczeń:

1) formułuje tezy i argumenty w wypowiedzi ustnej i pisemnej przy użyciu odpowiednich konstrukcji składniowych;

7) odróżnia dyskusję od sporu i kłótni;

2. Mówienie i pisanie. Uczeń:

1) zgadza się z cudzymi poglądami lub polemizuje z nimi, rzeczowo uzasadniając własne zdanie;

4) zgodnie z normami formułuje pytania, odpowiedzi, oceny, redaguje informacje, uzasadnienia, komentarze, głos w dyskusji;

10) w interpretacji przedstawia propozycję odczytania tekstu, formułuje argumenty na podstawie tekstu oraz znanych kontekstów, w tym własnego doświadczenia, przeprowadza logiczny wywód służący uprawnomocnieniu formułowanych sądów;

11) stosuje zasady poprawności językowej i stylistycznej w tworzeniu własnego tekstu; potrafi weryfikować własne decyzje poprawnościowe;

12) wykorzystuje wiedzę o języku w pracy redakcyjnej nad tekstem własnym, dokonuje korekty tekstu własnego, stosuje kryteria poprawności językowej.

IV. Samokształcenie.

1. rozwija umiejętność pracy samodzielnej między innymi przez przygotowanie różnorodnych form prezentacji własnego stanowiska;

9. wykorzystuje multimedialne źródła informacji oraz dokonuje ich krytycznej oceny;

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;
- kompetencje w zakresie wielojęzyczności;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje obywatelskie;
- kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej.

Cele operacyjne. Uczeń:

- pozna historię polskiej powieści produkcyjnej;
- określi kontekst historyczny powstania powieści produkcyjnej;
- scharakteryzuje tematykę i bohaterów powieści produkcyjnej;
- przeanalizuje funkcje powieści produkcyjnych.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm.

Metody i techniki nauczania:

- ćwiczeń przedmiotowych;
- z użyciem komputera;
- podająca.

Formy pracy:

- praca indywidualna;
- praca w parach;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami, słuchawkami i dostępem do internetu;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda.

Przebieg lekcji

Przed lekcją:

1. Uczniowie zostają podzieleni na kilkusobowe grupy. Każdy zespół otrzymuje do opracowania w formie prezentacji inne zagadnienie:
 - indoktrynacji ideologiczna po znalezieniu się w strefie wpływów ZSRS;
 - polityka wydawnicza - ograniczanie wydawnictw zachodnich, rozpowszechnianie książek sowieckich wpływ cenzury;
 - obowiązkowe lekcje języka rosyjskiego, programy szkolne lektury (kształtowanie charakterów „bohaterów pozytywnych”, wiernych partii i ojczyźnie, dla których nadrzędną wartością w życiu miała być praca na wielkich budowlach i w kolchozach).

Faza wprowadzająca:

1. Nauczyciel prosi uczniów o zaprezentowanie wszystkich prac przygotowanych w domu. Następnie prosi, aby uczniowie indywidualnie zapoznali się z treściami z sekcji „Przeczytaj” i rozpoczyna dyskusję. Zadaje pytania:
 - Jakim wpływom i naciskom podlegała polska literatura powojenna?
 - W jaki sposób została wykorzystana dla celów propagandowych?
 - Jak kształtowała postawy społeczne i światopogląd jednostki?

Faza realizacyjna:

1. Uczniowie zapoznają się ze schematem interaktywnym i analizują go wspólnie z nauczycielem. Mogą również wskazać, które z wyznaczników powieści produkcyjnej odnajdują we fragmentach powieści zamieszczonych w e-materiale.
2. Uczestnicy zajęć w parach wyjaśniają, w jakim celu pisarze tworzyli powieści produkcyjne. Następnie gromadzą argumenty do zagadnienia: Czy można ocenić wartość artystyczną powieści produkcyjnych z punktu widzenia naszych czasów?

Faza podsumowująca:

1. Prowadzący zapowiada uczniom, że w kolejnym kroku będą rozwiązywać ćwiczenia – od najprostszych do najtrudniejszych. Każdy z uczniów robi to samodzielnie. Po ustalonym czasie wybrani uczniowie przedstawiają odpowiedzi, a reszta klasy wspólnie ustosunkowuje się do nich. Nauczyciel w razie potrzeby koryguje odpowiedzi, dopowiada istotne informacje, udziela uczniom informacji zwrotnej.

Praca domowa:

1. Napisz (do 100 słów) krótki fragment powieści produkcyjnej, wykorzystując zdobyte podczas lekcji informacje.

Materiały pomocnicze:

- Jerzy Smulski, *Juliana Strykowskiego „tragedia optymistyczna”: rozważania o „Biegu do Fragałà”*, Pamiętnik Literacki: czasopismo kwartalne poświęcone historii i krytyce literatury polskiej 88/1, 61-78, 1997.
- Wiktor Gardocki, Okoliczności powstania *Przy budowie* Tadeusza Konwickiego, Białystok, WSCHODNI ROCZNIK HUMANISTYCZNY, TOM XII 2015.

Wskazówki metodyczne

- Uczniowie mogą przed lekcją zapoznać się z multimediami z sekcji „Schemat”, aby aktywnie uczestniczyć w zajęciach i pogłębiać swoją wiedzę.